

DOPAD OPATŘENÍ V SOUVISLOSTI S KORONAVIREM NA ZAMĚSTNAVATELE V ČESKÉ REPUBLICE – **AKTUALIZOVÁNO** **3. DUBNA 2020**

Jako zaměstnavatel jistě čelíte mnohým výzvám v důsledku šíření koronaviru. Na rozdíl od jiných evropských zemí, které mají snahu legislativně zflexibilnit propouštění zaměstnanců, patří Česká republika k těm zemím, kde vláda vyzývá zaměstnavatele k zachování pracovních míst a činí opatření k podpoře ekonomiky (např. bezúročné půjčky podnikatelům, odklad daní, kompenzace zaměstnavatelům za vyplácené náhrady mezd, atd.).

Níže shrnujeme důsledky opatření přijatých v České republice dopadající na zaměstnavatele:

KARANTÉNA

Zaměstnanci, kteří pobývali v rizikových oblastech, mají povinnou 14denní karanténu. Karanténa je **překážkou v práci na straně zaměstnance**, po dobu jejíhož trvání zaměstnavatel musí poskytnout zaměstnanci pracovní volno. Zaměstnanec má právo na náhradu mzdy po dobu prvních 14 kalendářních dnů trvání nařízené karantény, a to ve výši **60 %** redukovaného průměrného **výdělku**. Pokud se však nejedná o karanténu nařízenou, nýbrž dobrovolnou, zaměstnanci právo na náhradu mzdy nepřísluší. Délka karantény ve valné většině případů však nepřekračuje 14 dní, pokud by však měla trvat déle, náleží zaměstnanci dávky nemocenského pojištění

V průběhu karantény:

- i. zaměstnanec může **pracovat z domova** (umožňuje-li to druh jeho práce a po dohodě se zaměstnavatelem) za plnou mzdu; nebo
- ii. zaměstnanec může čerpat **dovolenou**, pokud o to zaměstnavatele sám požádá. Zaměstnavatel nemůže nařídít zaměstnanci čerpání dovolené na dobu trvání karantény. Můžeme však vidět příklady českých zaměstnavatelů v některých sektorech, kteří se se zaměstnanci na čerpání dovolené snaží dohodnout za účelem zmírnění následků současné tíživé situace zaměstnavatele a ochrany svých pracovních míst.

UZAVŘENÍ ŠKOL A OŠETŘOVNÉ

V důsledku uzavření škol mohou zaměstnanci, kteří si platí nemocenské pojištění, a kteří mají děti do 10 let věku, pobírat ošetřovné, nemohou-li pracovat, protože jsou s dětmi doma. Od 26. března vstoupil v platnost zákon, který mj. prodlužuje **dobu čerpání ošetřovného** z dosavadních 9 dnů (popř. 16 dnů, je-li zaměstnanec samozivitel) na celou dobu uzavření škol a jiných dětských zařízení a zároveň zvyšuje věkovou hranici z 10 na 13 let věku dítěte. Nově je také možné, aby se dvě pečující osoby během pobírání ošetřovného vystřídalaly, a to i několikrát v řadě. Vyplácení ošetřovného je možné i zpětně. Ošetřovné není mzda, představuje **60% redukovaného denního vyměřovacího základu** (vypočítaného s ohledem na průměrnou měsíční mzdu zaměstnance) a částka se vyplácí bez ohledu na počet dětí. Nárok na ošetřovné není u zaměstnanců (i) pracujících na dohodu o pracovní činnosti nebo dohodu o provedení práce; nebo (ii) v době prvních 14 kalendářních dnů nařízené karantény.

OMEZENÍ VOLNÉHO POHYBU OSOB

Vláda rovněž vydala řadu zákazů omezujících volný pohyb osob. Přestože cesta do zaměstnání je jednou z výjimek z tohoto zákazu, zaměstnavatelé reagují přesouváním zaměstnanců na tzv. **home office**. Při výkonu práce z domova zaměstnanci za vykonanou práci náleží mzda v plné výši, popř. další kompenzace dle toho, jak má který zaměstnavatel home office nastaven. Pokud zaměstnavatel neumožňuje home office jako benefit, je třeba se na výkonu práce z domova se zaměstnancem dohodnout.

Pokud je u zaměstnance podezření, že by mohl být infekčním, ale nebyla mu karanténa nařízena, lze se s ním dohodnout na práci z domova, popř. provést změny v harmonogramu směn zaměstnance, dohodnout se na čerpání dovolené či na poskytnutí pracovního volna bez náhrady mzdy. Nedojde-li k takové dohodě, ale přesto jsou zde obavy zaměstnavatele o infekčnost zaměstnance, jedná se o tzv. jinou překážku v práci na straně zaměstnavatele a zaměstnanci přísluší **náhrada mzdy ve výši průměrného výdělku**.

PŘEKÁŽKY V PRÁCI NA STRANĚ ZAMĚSTNAVATELE

Někteří zaměstnavatelé z ekonomických či preventivních důvodů a často pod tlakem odborů **uzavírají pracoviště** či **omezují jeho provoz** na určitou dobu. K takovému opatření přistoupil i jeden z největších zaměstnavatelů v ČR, Škoda Auto, která od 18. března zastavila výrobu a uzavírá pracoviště na více než 2 týdny. Ostatní nadnárodní společnosti se závody v ČR postupně reagují podobně a dovolávají se tzv. prostojů, částečné nezaměstnanosti a jiných překážek na straně zaměstnavatele.

Komplikace dopravy na hranicích nebo karanténa způsobuje opoždění dodávek surovin nebo rušení zakázek a vede k tzv. **prostojům** zaměstnavatele, za které zaměstnavatel vyplácí zaměstnancům nejméně 80 % průměrného výdělku.

Zejména český automobilový průmysl se snaží uplatnit tzv. **částečnou nezaměstnanost** v důsledku dočasného omezení odbytu výrobků nebo poptávky služeb (některé automobilky mohou rovněž uplatňovat tzv. konto pracovní doby). Částečná nezaměstnanost, při které zaměstnavatel vyplácí zaměstnancům minimálně **60 % průměrného výdělku**, je podmíněna dohodou s odbory, nejsou-li ustaveny, lze nahradit vnitřním předpisem.

Mezi **jiné překážky na straně zaměstnavatele** patří dočasné uzavření nebo omezení provozu v důsledku mimořádných opatření a po dobu jejího trvání náleží zaměstnancům **náhrada mzdy** ve výši jejich průměrného výdělku.

Výše uvedená opatření jsou pro zaměstnavatele v České republice ekonomicky náročná a po delší dobu neudržitelná. Někteří zaměstnavatelé proto zvažují možnost dohodnout se se svými zaměstnanci na změně sjednaného druhu práce a nebo restrukturalizační opatření (např. ukončování pracovních poměrů nebo jejich změnu na flexibilnější formy výkonu práce).

PROGRAM ANTIVIRUS

Dne 31. března vláda schválila další úpravu Programu Antivirus¹, který má kompenzaci náhrad mezd pomoci zaměstnavatelům, u nichž je v důsledku šíření koronaviru **ohrožena jejich hospodářská činnost**, zachovat pracovní místa. Kompenzace by měly pokrýt období od 12. března (vyhlášení nouzového stavu v ČR) do 30. dubna, s tím, že se předpokládá prodloužení na květen. Co však Program neřeší, a v této době ani nemůže, jsou ekonomické dopady na zaměstnanost po skončení nouzového stavu. Vzhledem ke stavu na trhu práce, který existoval již delší dobu před nouzovým stavem, tak zaměstnavatelé nyní hledají cesty ke snížení nákladů, ať již redukcí benefitů či mezd a nebo restrukturalizací s širším dopadem do zaměstnanecké sféry.

Úřad práce bude dle Programu Antivirus poskytovat kompenzace podle druhu překážek bránících zaměstnanci v práci:

1. **Nucené omezení provozu a karanténa** (tzv. Režim A), kam spadají příspěvky na náhrady mezd:
 - a) zaměstnanců v **nařízené karanténě** (včetně izolace), těm od zaměstnavatele přísluší 60 % průměrného redukovaného výdělku²;

¹ Program Antivirus byl schválen na základě zákoně o zaměstnanosti a nebude tedy nutné přijímat nové právní předpisy.

² Průměrný redukovaný výdělek se odvozuje ze mzdy zaměstnance, ale není s ní totožný, určuje se zjištěním průměrného hodinového výdělku, který se následně upraví pomocí příslušných zákonem definovaných redukčních hranic.

- b) zaměstnanců provozů, které se **musely na základě krizového opatření omezit či uzavřít** (např. většina obchodů, hotely, restaurace, herny a kasina, atd.), přičemž zaměstnavatel zaměstnancům vyplácí 100 % průměrného výdělku.

Státní příspěvek v režimu A by měl činit **80 %** z již vyplacené náhrady mzdy včetně odvodů na sociální a zdravotní pojištění, **maximálně však 39.000 Kč** na jednoho zaměstnance za měsíc.

2. **Související hospodářské potíže** (tzv. Režim B), kam spadají příspěvky na náhrady mezd:

- a) v případě, že zaměstnavatel nemůže přidělovat práci zaměstnancům, protože absentuje jejich **významná část** (zpravidla alespoň 30% zaměstnanců) nebo **klíčoví zaměstnanci**, např. jsou v nařízené karanténě či pečují o dítě, přičemž zaměstnavatel zaměstnancům vyplácí 100 % průměrného výdělku;
- b) pro zaměstnavatele, u kterých došlo k **omezení dostupnosti surovin, výrobků nebo služeb** nezbytných pro jejich činnost (tzv. prostoj), přičemž zaměstnavatel zaměstnancům vyplácí 80 % průměrného výdělku;
- c) pro zaměstnavatele, kteří čelí **omezení poptávky** po jejich službách, výrobcích a jiných produktech (tzv. částečná nezaměstnanost), přičemž zaměstnavatel zaměstnancům vyplácí alespoň 60 % průměrného výdělku.

Státní příspěvek v režimu B by měl činit **60 %** z již vyplacené náhrady mzdy včetně odvodů na sociální a zdravotní pojištění, **maximálně však 29.000 Kč** na jednoho zaměstnance za měsíc.

Nárok na kompenzace se přiznává jen za splnění určitých předem stanovených podmínek, zejména (i) kompenzace se vyplácí jen na zaměstnance v pracovním poměru, (ii) zaměstnavatel musí dodržovat své povinnosti ze zákoníku práce, zejména správně implementovat a doložit konkrétní překážky v práci (iii) zaměstnanci nesmí být dána výpověď ani nesmí být ve výpovědní době. U zaměstnanců, kteří jsou cizinci, je rozhodující pracovní smlouva dle českého práva a zda jsou účastni na sociálním pojištění v ČR.

Žádosti zaměstnavatelů o kompenzace v rámci Programu Antivirus bude možné podat jen elektronicky od **6. dubna**. V souvislosti s žádostí bude nutné doložit jen minimum předem stanovených dokladů (zejm. čestná prohlášení zaměstnavatele), nikoli tedy doklady prokazující dopad epidemie na zaměstnavatele a vznik konkrétních překážek v práci. Ministerstvo práce ale upozornilo, že hodlá provádět průběžné i následné kontroly.

Pokud patříte mezi zaměstnavatele, kteří budou čerpat prostředky z Programu Antivirus, doporučujeme nepodceňovat riziko případné kontroly. Seznam dokladů, které bude Úřad práce kontrolovat, je poměrně široký a vyplývá z něj, že předmětem kontroly nebude pouze prokázání vzniku a existence dané překážky v práci, ale i dodržování pracovní právních předpisů obecně. V rámci kontroly mohou být vyžadovány zejména pracovní smlouvy zaměstnanců, vnitřní předpisy upravující překážky v práci, dohody s odborovými organizacemi opravňující k výplatě snížené náhrady mzdy, mzdové listy, atd.

Nelze vyloučit, že podoba Programu Antivirus může být **dále měněna**. Už teď je známo, že se zvažuje další rozšíření programu o opatření, které by sloužilo k podpoře zaměstnavatelů, kteří přes současnou nelehkou situaci pokračují ve své činnosti, tzv. **pozitivní motivace**. Vláda také zvažuje zavedení programů na podporu velkým podnikům.

DALŠÍ OPATŘENÍ NA PODPORU PODNIKATELŮ

Program Antivirus doplňují i další opatření na podporu podnikatelů, zejména:

- **Bezúročné úvěry od komerčních bank se zárukou ČMZRB** (tzv. COVID 2, který navazuje na předchozí již vyčerpanou alokaci bezúročných půjček COVID-1). **Stát plánuje alokovat další peněžní částku**, přičemž výše úvěru na podnikatele se může pohybovat kolem 10 tis. Kč až 15 mil. Kč se splatností až 2 roky a odkladem splátek až na 12 měsíců. COVID 2 kryje zejména: (i) pořízení drobného hmotného nebo nehmotného majetku, (ii) pořízení a financování zásob, či (iii) další provozní výdaje (mzdy, energie, nájem atd.), a to až do výše 80 % způsobilých výdajů projektu. Úvěry mají být poskytovány malým či středním podnikům. Program COVID 2 není určený na realizaci projektů na území hlavního města Prahy.
- **Liberační daňový balíček I.**, na základě kterého zejména (i) mohou daňoví poplatníci bez nutnosti jakékoli žádosti podávat daňové přiznání k dani z příjmů fyzických i právnických osob a vyúčtování srážkové daně nově

až do 1. července 2020, (ii) se **odpouští správní poplatky** u žádostí o odpuštění sankcí v případě prodlení a žádostí o posečkání úhrady daně, a to v případě, že žádosti budou podané do 31. července 2020, (iii) v případě opožděného podání kontrolního hlášení k DPH budou pokuty za pozdní podání řešeny automatickým prominutím, popřípadě individuální žádostí.

- **Liberační daňový balíček II.**, na základě kterého zejména (i) jsou prominuty červnové zálohy na daň z příjmů fyzických a právnických osob a (ii) byl zaveden institut Loss carryback, tedy zpětné působení daňové ztráty, a to u daně z příjmů fyzických i právnických osob za rok 2020 pro zdaňovací období roku 2018 a 2019.

Ministerstvo financí avizuje, že výše uvedená podpora, kterou vnímá jako podporu okamžitou, bude doplněna dalšími opatřeními na sanaci ztrát podnikatelů. Zároveň však ministryně financí upozorňuje, že hradit se bude pouze skutečná škoda, nikoli ušlý zisk podnikatelů.

Situace se vyvíjí dynamicky, aktuální vývoj sledujeme a s klienty jednotlivé kroky ohledně zaměstnanců konzultujeme.

KONTAKTY

Veronika Kinclová
Advokátka

T +420 222 555 242
E veronika.kinclova
@cliffordchance.com

David Koláček
Partner

T +420 222 555 262
E david.kolacek
@cliffordchance.com

Účelem tohoto shrnutí není pokrýt všechny významné otázky ani všechny jednotlivé aspekty oblastí, kterým se věnuje. Rovněž není jeho účelem poskytovat právní ani jiné poradenství.

www.cliffordchance.com

Clifford Chance, Jungmannova Plaza,
Jungmannova 24, 110 00 Praha 1, Česká
republika

© Clifford Chance 2020

Abu Dhabi • Amsterdam • Barcelona • Beijing •
Brussels • Bucharest • Casablanca • Dubai •
Düsseldorf • Frankfurt • Hong Kong • Istanbul •
London • Luxembourg • Madrid • Milan •
Moscow • Munich • Newcastle • New York •
Paris • Perth • Prague • Rome • São Paulo •
Seoul • Shanghai • Singapore • Sydney •
Tokyo • Warsaw • Washington, D.C.

Clifford Chance má smlouvu o spolupráci s
advokátní kanceláří Abuhimed Alsheikh
Alhagbani v Rijádu.

Clifford Chance má přátelský vztah s Redcliffe
Partners na Ukrajině.